

FÖLDRAJZ

A 2016-OS ÉRETTSÉGI KÖVETELMÉNYEINEK
MEGFELELŐ OKTATÁSI SEGÉDANYAG

**A PUSKÁZÁS CSALÁSNAK
MINŐSÜL.
A PUSKÁK VIZSGÁN
TÖRTÉNŐ HASZNÁLATÁT
NEM AJÁNLJUK!**

Tartalomjegyzék

ROMÁNIA FÖLDRAJZA

Románia földrajzi fekvése, államhatárai és területe.....	1–3
Matematikai elhelyezkedés.....	1
Románia államhatárai.....	1–2
Románia területe.....	2
Földrajzi fekvése.....	2–3
Domborzat.....	4–49
Román Kárpátok (Carpații Românești).....	5
Keleti-Kárpátok (Carpații Orientali).....	5–11
Északi csoport- Máramarosi és Bukovinai Kárpátok.....	8–9
Központi csoport - Erdélyi-Moldvai Kárpátok.....	9–10
Déli csoport - Kárpátkanyar.....	11
Déli-Kárpátok (Carpații Meridionali).....	12–18
Bucsecs-hegycsoport (Grupa Bucegi).....	15
Fogarasi-hegycsoport (Grupa Făgărași).....	15–16
Paring-hegycsoport (Grupa Parâng).....	16–17
Retyezát-Godján hegycsoport (Grupa Retezat-Godeanu).....	17–18
Nyugati-Kárpátok (Carpații Occidentali).....	18–23
Bánáti-hegycsoport (Grupa Banatului).....	20–21
Ruszka-havas (Masivul Poiana Ruscă).....	21
Erdélyi-középhegység (Grupa Apuseni).....	22–23
Szubkárpátok (Subcarpații).....	23–27
Moldvai-Szubkárpátok (Subcarpații Moldovei).....	25
Subkárpátkanyar (Subcarpații Curburii).....	26
Géta-Szubkárpátok (Subcarpații Getici).....	27
Erdélyi-medence (Depresiune Colinară a Transilvaniei).....	27–32
Hegyaljai-övezet/Peremvidék (Zona submontană).....	30
Erdélyi-fennsík (Zona de podiș / Podișul Transilvaniei).....	30–32
Moldvai-hátság (Podișul Moldovei).....	32–35
Suceavai-fennsík (Podișul Sucevei).....	34
Moldvai-mezőség / Câmpia Jijiei (Moldovei).....	34–35
Bárladi-fennsík (Podișul Bârladului).....	35

Dobrudzsai-fennsík (Podișul Dobrogei)	35–37
Észak-Dobrudzsai-masszívum (Masivul Dobrogei de Nord)	37
Közép-Dobrudzsai-fennsík (Podișul Dobrogei Centrale).....	37
Dél-Dobrudzsai-fennsík (Podișul Dobrogei de Sud).....	37
Géta-hátság (Podișul Getic).....	38–39
Mehádiai-fennsík (Podișul Mehedinți)	39
Nyugati-dombvidék (Dealurile de Vest).....	40–42
Bánáti-dombság (Dealurile Banatului).....	41
Körösök-dombsága (Dealurile Crișene).....	41
Krasznai és Szilágysági-dombság /Dealurile Crasnei si Dealurile Silvanei (Sălajului).....	42
Nyugati-alföld (Câmpia de Vest).....	42–43
Román-alföld (Câmpia Română).....	44–47
Olténiai-síkság (Câmpia Olteniei).....	46
A Román-alföld központi része (Partea centrală a Câmpiei Române).....	46
A Román-alföld keleti része (Partea estică a Câmpiei Române)	47
Duna és más folyók árterülete (Lunca Dunării și luncile râurilor).....	47–49
Duna-delta (Delta Dunării).....	48–49
Éghajlat	49–52
Éghajlati elemek	50–51
A levegő mozgásai (a szelek)	51–52
Éghajlati tartományok	52
Románia vízrajza	53–59
Duna (Dunărea)	53–54
Románia vízhálózata	54–56
Fekete-tenger (Marea Neagră).....	57–59
Népesség	59–65
Emberi települések	61–64
Falusi települések.....	61–62
Városi települések.....	62–64
Románia közigazgatási egységei	64–65

Mezőgazdaság	66–69
Növénytermesztés	66–69
Gabonatermesztés	66–67
Ipari növények	67–68
Zöldség és burgonyatermesztés.....	68
Szőlőtermesztés (viticultura).....	68–69
Állattenyésztés	69
Az Ipar	70–77
Energetikai ipar	70–72
Fémfeldolgozó ipar.....	72–74
Építőanyag kitermelő és feldolgozó ipar	74–75
Faipar	75–76
Vegyipar.....	76–77
Távközlés és közlekedés	77–80
Szárazföldi közlekedés	78–79
Vízi közlekedés	79–80
Légi közlekedés	80
Más közlekedési és szállítási csatornák	80
Románia a nemzetközi intézmények és szervezetek rendszerében	81
Románia și nemzetközi kapcsolatai.....	81
Románia kereskedelmi kapcsolatai.....	81
Biopedoklimatikus kölcsönhatás	82–85
Alföldek.....	82
Alacsony dombvidéki területek (300-500 m)	83
Magas domvidéki területek (500-800 m).....	83
Alacsony hegyvidéki területek (800-1000 m).....	84
Közepes és magas hegyvidéki területek (100-1800 m).....	84–85
Magas hegyvidékek (1800 m fölött).....	85
EURÓPA FÖLDRAJZA	
Európai földrajzi térsége	86–88
Fő domborzati formák-szerkezetek-lépcsők-morfológiai egységek	89

Genetikai domborzati formák	90–98
Negyedidőszaki hegyvidéki glaciális domborzat.....	90
Magashegységi jelenlegi glaciális domborzat	90
Szárazföldi glaciális domborzat.....	91
Ciklikus felszínformálás	91–92
Vulkanikus domborzat.....	92
Közetmorfológiai domborzat.....	92–94
Karsztdomborzat.....	92–93
Konglomerátumokon kialakult domborzat.....	93
A kristályos kőzetfelszínnek domborzata	93
Eolikus domborzat	94
A löszfelszíni domborzata.....	94
Strukturális domborzati formák.....	95–96
Gyűrt szerkezetű domborzat	95
Vetődéses szerkezetek domborzata.....	95
Monoklinális domborzat	96
Fluviális denudáció.....	96
A völgylejtők eróziós domborzata (Glacisok)	97
Folyóvízi (fluviatilis) domborzat.....	97
Tengerparti domborzat	98
Kontinentális talapzat	98
Éghajlat	99–101
Éghajlat típusok.....	100–101
Vízrajz	101–104
Folyóvizek.....	101–102
Tavak.....	103–104
Gleccserek	104
Biopedoklimatikus övezetek	104–106
Poláris és szubpoláris övezet	104
Hideg mérsékelt övezet	105
Mérsékelt óceáni és kontinentális övezet.....	105
Mérsékeltén óceáni övezet	105
Mérsékelt kontinentális övezet	106
Mediterrán övezet.....	106

A népesség geodemográfiai jellemzői	107–110
A népesség számbeli növekedése.....	107
Népsűrűség.....	107
Geodemográfiai szerkezet.....	108
Városhálózat.....	109–110
Városok.....	109
A városok osztályozása funkciójuk (szerepkörük) szerint..	109–110
Várostömörülések (agglomerációk).....	110
Gazdasági tevékenységek	110–114
Mezőgazdaság.....	111
Növénytermesztés.....	111
Állattenyésztés.....	111
Ipar.....	112–114
Természeti erőforrások.....	112
Villamosenergia-ipar.....	112
Vaskohászat.....	112
Színesfémkohászat.....	112
Gépipar.....	113
Vegyipar.....	113
Faipar.....	113
Építőanyag-ipar.....	113
Könnyűipar.....	114
Élelmiszeripar.....	114
Közlekedés és távközlés	114–116
Általános jellemzés.....	114
Vasúti szállítás.....	114
Közúti szállítás.....	115
Folyami szállítás.....	115
Tengeri szállítás.....	115
Légi szállítás.....	116
Speciális szállítás.....	116
Kereskedelmi kapcsolatok	116
Export.....	116
Import.....	116

Turizmus	117
A legfontosabb turizmus típusok Európában	117
Az Európai Unió	118–120
Az Európai Unió megalakulása és fejlődése	118
Az Európai Unió földrajzi, politikai és gazdasági jellemzői	119
Népesség	119
Gazdaság	120
Turizmus	120
Az európai kontinens államai	120–165
Németország	120–122
Lengyelország	123–124
Csehország	124–125
Szlovákia	126–127
Magyarország	127–128
Ausztria	129–130
Olaszország	130–133
Spanyolország	133–135
Portugália	135–137
Görögország	138–140
Bulgária	140–141
Szlovénia	142–143
Málta	144
Ciprus	145
Nagy-Britannia	145–148
Írország	148–150
Hollandia	150–152
Belgium	152–154
Luxemburg	154–155
Franciaország	156–158
Dánia	158–159
Svédország	160–161
Finnország	162–163
Balti államok: Észtország, Lettország, Litvánia	164–165

Románia földrajza

Románia földrajzi fekvése, államhatárai és területe

Matematikai elhelyezkedés

Koordináták: Románia a $43^{\circ}37'$ (Zimnicea) és $48^{\circ}15'$ (Rădăuți), északi szélességek, a $20^{\circ}15'$ (Beba-Veche) és $29^{\circ}41'$ (Sulina) keleti hosszúságok között helyezkedik el.

Románia fekvése a földgömbön: az északi féltekén helyezkedik el, a 45° északi szélességi kör átszeli az országot.

Következménye: Románia a mérsékelt éghajlati övben fekszik.

Románia fekvése az európai kontinensen: Közép-Európa délkeleti részén helyezkedik el, majdnem a kontinens közepén fekszik, egyenlő távolságra (2800–2900 km) a Jeges-tenger (É), Atlanti-óceán (NY) és az Urál-hegység (K) között, de közelebb a Földközi-tengerhez (D) (1000 km). Ennek következménye az éghajlat kontinentális és mérsékelt jellege.

Államhatárok: az államhatárok teljes hossza: 3190,3 km, melyből 1800 km folyami határ (Duna, Prut, Tisza, Maros), és 244 km tengeri határ.

Románia államhatárai

- (K) Moldovai Köztársaság – Horodișteea településtől egészen a Prut folyó torkolatáig;
- (K) Ukrajna – Prut folyó torkolatától egészen a Duna Chilia-ágának torkolatáig;

- (D) Bulgária – Vama Veche településtől Pristol községig;
- (DNy) Szerbia – Pristol községtől egészen Óbéba (Beba Veche) településig;
- (Ny) Magyarország – Óbéba (Beba Veche) községtől egészen Halmi (Halmeu) községig terjed;
- (É) Ukrajna – Halmi (Halmeu) községtől Horodiştea településig.

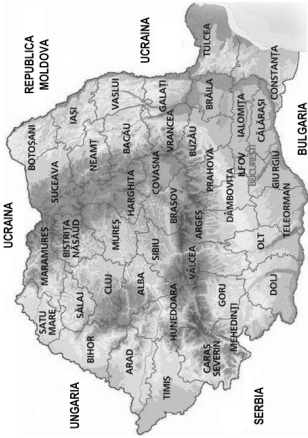
Románia területe

Románia területe 238 391 km². Kiterjedés alapján közepes nagyságú, Európa tizenkettedik országa.

Földrajzi fekvése

Románia földrajzi helyzetét kontinensünkön három fő európai jelentőségű természeti adottság határozza meg.

1. Románia **kárpáti ország**, mivel a Kárpátok hegyvonulatának legnagyobb része (2/3-a) az ország területén húzódik. Természeti kincsekben (erdők, havasi legelők, ásványkincsek, ásványvizek) gazdag. A Kárpátok kialakulása befolyásolta a többi felszíni forma kialakulását és a folyóvízhálózat irányát.
2. Románia **dunai ország**, mivel a folyam hosszának 38%-a (1075 km), a vízhozam és hajózás szempontjából a legfontosabb szakasza és torkolata is itt található, az ország déli határát pedig majdnem teljes egészében a Duna alkotja. Néhány folyó kivételével, az ország folyóvizei a Duna vízrendszeréhez tartoznak (98%). Hajózás szempontjából is nagy jelentőségű, mivel összeköti országunkat a Duna menti országokkal, a Duna–Rajna–Majna-csatorna összeköttetést biztosít a Fekete-tenger és az Északi-tenger között.
3. Románia **tengeri (pontuszi) ország**, mivel a Fekete-tenger nyugati partján fekszik. Ennek nagy előnye, hogy a vízi utakon könnyen kapcsolatot lehet teremteni a világ országaival. Partvonalának hossza 244 km.

Az ipar

Energetikai ipar

Kitermelő ipar (energiahordozók)

a) *Kőszén*

A szenet sok helyen felhasználják: szénből állítják elő a kokszszenet – ennek segítségével olvasztják meg a kohókban a vasércet, így állítják elő a nyersvasat. A szén ugyanakkor alapvető nyersanyag a vegyiparban, valamint hőerőművek és lakások fűtőanyaga.

Kalóriaértéke alapján két csoportba soroljuk:

- **Gyenge minőségű szenek:** tőzeg (turbá), lignit (lignit), barnaszén (cărbune brun)
- **Jó minőségű szenek:** feketeszén (hulă), antracit (antracit)

A legfontosabb kőszéntelepek:

- **antracit:** Schela (Gorj megye),
- **feketeszen:** Petrozsényi-medence (Depr. Petroșan),
- **barnaszén:** Kománfalvi-medence (Depr. Comănești),
- **lignit:** Géta-hátság: Rovinari- és Motru-medence (Pod. Getic: Bazinul Motru, Bazinul Rovinari),
- **tőzeg:** Vatra Dornei, Borszék.

b) *Kőolaj*

A kőolaj elsődleges energiaforrás és a vegyipar egyik legfontosabb nyersanyaga. A Szubkárpatokban, a Géta-fennsíkon, a Román-alföldön, a Nyugati-alföldön és a Fekete-tenger kontinentális talapzatában van jelen. Kevés a tartalék a több évtizede tartó kitermelés miatt.

Kőolajkitermelő központok:

- Moldvai-Szubkárpatok (Subcarpații Moldovei): Kászoni–Tázló-medence (Depr. Tazlău-Cașin),
- Kárpátkanyari-Szubkárpatok (Subcarpații de Curbură): Prahova, Dâmbovița, Buzău megyék (județele Prahova, Dâmbovița, Buzău),
- Géta-szubkárpatok (Subcarpații Getic): Băbeni, Albeni,
- Géta-fennsík (Podișul Getic): Țicleni, Bălteni,
- Román-alföld (Câmpia Română): Videle,
- Nyugati-alföld (Câmpia de Vest): Berettyószéplak (Suplacu de Barcău),
- A Fekete-tenger kontinentális talapzata (Platforma continentală).

Kőolajfinomítók: Borzești, Dărmănești, Ploiești, Midia-Năvodari, Berettyószéplak (Suplacu de Barcău), Temesvár (Timișoara).

c) Földgáz

Akárcsak a kőolaj, a földgáz is energiaforrás és ipari nyersanyag. A gázok egy csoportja a kőolaj kitermelésével egyidejűleg jut a felszínre (*kísérőgáz, szondagáz* formájában), a másik csoportját, a *metángázt* a gázkutak (szondák) segítségével termelik ki az Erdélyi-fennsíkon: Nagysármás / Sărmașu, Magyarsáros/Deleni, Szásznádas/Nadeș).

Felhasználják, mint fűtőanyagot és a vegyiparban nyersanyagként. Gazul metan se găsește în domurile din Podișul Transilvaniei

d) Geotermális energia

A Nyugati-alföld gazdag geotermális energiában, többnyire csak kiegészítésként hasznosítják: lakások, melegházak fűtésére és a gyógyászatban.

A villamosenergia ipar

Hőerőművek: a legnagyobb hőerőművek a következők: Turceni, Rogojelu, București, Brazi, Ludas-Radnót (Ludus – Iernut), Marosnémeti-Déva (Mintia – Deva), Borzești, Ișalnița-Craiova.

Vízenergia: a legnagyobbak a következők:

- Dunán (Dunăre): I,II Vaskapuk Porțile de Fier I, II.
- Besztercén (Bistrița): Stejaru
- Argesen (Argeș): Vidraru
- Buzăun: Siriu
- Lotrun: Lotru-Ciunget

Atomerőmű: Cernavodán

Geotermikus energia: Nyugati-alföld (Câmpia de Vest)

Szélenergia: Román-alföld (C. Română), Dobrudzsai-fennsík (Pod. Dobrogei)

Fémfeldolgozó ipar

Magába foglalja a vaskohászatot, a színesfém kohászatot és a gépgyártó ipart.

Vaskohászat

Nyersanyagalap: vasérc, koks, mangán stb.

Termékek: nyersvas, acél amelyből hengerel árút és öntött vasárgyakat gyártanak.

Vasérctelepek: nagyon szegényes, kis mennyiségben található a Ruzka-havasokban (M-ții Poiana Ruscă), Erdélyi-sziget-hegység (M-ții Apuseni), Hargita-hegység (M-ții Harghitei), Dognecei-hgy (M-ții Dognecei).

Mangán: a Keleti-Kárpátok északi csoportja (Grupa Nordică a Carpaților Orientali)

Európa földrajza

Európai földrajzi térsége

Területe: 10,17 millió km².

Népessége: 700 millió lakos.

Földrajzi elhelyezkedése:

- teljes egészében az Északi-félgömbön fekszik, földrajzi szélességben kb. 4000 km, és hosszúságban 6000 km kiterjedésű;
- Ázsiával egységes kontinenst alkot, mindkettő ugyanazon a tektonikus lemezen található, az Eurázsiai-lemezen;
- két részre osztható: kontinentális Európára (keleten) és félszigeti Európára (nyugaton).

Határai:

- (É) Jeges-tenger,
- (Ny) Atlanti-óceán,
- (D) Földközi-tenger,
- (K) Urál-hegység, Kaszpi-tenger, Kaukázus-hegység.

Legszélsőbb pontjai:

- (É) Északi-fok: 71°08' északi szélesség,
- (Ny) Roca-fok: 9°34' nyugati hosszúság,
- (D) Tarifa-fok: 36° északi szélesség,
- (K) Urál-hegység: 67°30' keleti hosszúság.

Európát körülvevő tengerek a következők:

- (É) Barents-tenger, Fehér-tenger, Norvég-tenger, Északi-tenger, La Manche-csatorna, Balti-tenger;
- (D) Földközi-tenger; a Földközi-tenger részei: Ligur-tenger, Tirrén-tenger, Adriai-tenger, Jón-tenger, Égei-tenger, Fekete-tenger, Azovi-tenger, Márvány-tenger.

Félszigetek: Skandináv-fsz., Kola-fsz., Jutland-fsz., Ibériai-fsz., Appennini-fsz., Balkán-fsz.

Öblök: Botteni-öböl, Finn-öböl, Nápolyi-öböl.

Szigetek: Izland, Brit-szigetek, Korzika, Azori-szigetek, Kanári-szigetek, Baleár-szigetek, Szardínia, Szicília, Kréta, Málta, Ciprus.

Tengerszorosok: Gibraltári-szoros, Boszporusz-szoros, Dardanellák-szoros.

Parttípusok:

a.) magas parttípusok:

- fjordok – Skandináv-félsziget,
- riás-partok – Bretagne-félsziget,
- dalmát-part – az Adriai-tenger keleti partja,
- tölcsértorkolatok – Temze, Szajna, Elba;

b.) alacsony parttípusok:

- lagúnás, limános part: alacsony tengerpartok,
- deltatoroklatok: Volga, Duna, Rhône, Tiberis.

Fő domborzati formák, szerkezetek, lépcsők, morfológiai egységek

Átlagmagasság: az európai kontinens átlagmagassága 340 m.

Domborzati lépcsők:

- 85% alföldi terület (500 m alatt),
- 15% hegyvidék és magas dombvidék.

A legmagasabb csúcs a Kaukázus-hegység Elbrus csúcsa (5642 m).

Tektonizmus szempontjából Európa az Eurázsiai-lemezhez tartozik.

A legrégebbi szerkezetmorfológiai egységek a prekambriumi szerkezetek, amelyek a kontinens elsődleges kontinentális magját képezik: északon a Balti-pajzs, keleten a Kelet-Európai síkság.

Hegységképződések

- **kaledóniai hegyképződés:** maradványai: Brit-szigetek hegységei, Skandináv-hegység.
- **variszkuszi/herciniai hegységképződés:** központja a Francia-Középhegység; Fekete-Erdő-hegység, Tübingiai-Erdő-hegység, Érchegység, Cseh-masszívum, Észak-Dobruzsai-masszívum.
- **alpesi hegységképződés:** Pireneusok, Alpok, Appenninek, Kárpátok, Balkán-hegység.

Vulkánok:

- Hekla vulkán (Izland)
- Etna, Vezúv, Stromboli vulkánok (Olaszország)